

Na osnovu člana V. 3. (d) Ustava Bosne i Hercegovine i saglasnosti Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (Odluka PS BiH broj 206/08 od 17. juna 2008. godine), Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na 42. sjednici održanoj 16. jula 2008. godine, donijelo je

ODLUKU

O RATIFIKACIJI EVROPSKE SOCIJALNE POVELJE (REVIDIRANA)

STRAZBUR, 03. MAJA 1996. GODINE

Član 1.

Ratifikuje se Evropska socijalna povelja (revidirana) - Strazbur, 03. maja 1996. godine.

Član 2.

Tekst Povelje u prijevodu glasi:

EVROPSKA SOCIJALNA POVELJA

(revidirana)

Strasbourg, 3. maj 1996

Preambula

Zemlje potpisnice, članice Vijeća Evrope,

Smatrajući da je cilj Vijeća Evrope ostvarivanje većeg jedinstva među njenim članicama u svrhu čuvanja i ostvarivanja ideala i principa koji predstavljaju njihovo zajedničko naslijeđe, i omogućavajući njihov ekonomski i socijalni napredak, posebno održavanjem i daljim ostvarivanjem ljudskih prava i temeljnih sloboda;

Smatrajući da u Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda potpisanoj u Rimu, 4. novembra/studenog 1950 godine, i Protokolima na tu Konvenciju, Države članice Vijeća Evrope su se saglasile da svom stanovništvu osiguraju građanska i politička prava i slobode u njoj navedene;

Smatrajući da u Evropskoj socijalnoj povelji, koja je otvorena za potpisivanje u Torinu, 18. oktobra/listopada 1961. godine, i u Protokolima na nju, Države članice Vijeća Evrope su se saglasile da svom stanovništvu osiguraju socijalna prava njima predviđena, kako bi poboljšali njihov standard života i socijalno blagostanje;

Podsjećajući da je Ministarska konferencija o ljudskim pravima, održana u Rimu, 5. novembra/studenog 1990. godine, naglasila potrebu, sa jedne strane, očuvanja nepodjeljive naravi svih ljudskih prava, bilo da se radi o građanskim, političkim, ekonomskom, socijalnim ili kulturnim pravima, a sa druge strane, da omogući novi poticaj Evropskoj socijalnoj povelji;

Odlučne, kako je odlučeno tokom Ministarske konferencije održane u Torinu 21. i 22. oktobra 1991. godine, da ažuriraju i prilagode materijalni sadržaj Povelje da bi u obzir uzele, prije svega, osnovne socijalne promjene do kojih je došlo nakon usvajanja teksta;

Priznajući prednosti utjelovljenja u Revidiranoj povelji, koja je progresivno kreirana da zauzme mjesto Evropske socijalne povelje, prava koja garantira Povelja sa amandmanima, i prava koja garantira Dopunski protokol iz 1988., i dodatnih novih prava;

Dogovorile su se o slijedećem:

Dio I

Potpisnice prihvaćaju da je cilj njihove politike, koju će nastojati ostvarivati svim prihvatljivim sredstvima, po karakteru i nacionalnim i internacionalnim, ostvarivanje uvjeta u kojima će se moći efikasno realizirati slijedeća prava i principi:

- 1 Svi će imati mogućnost da zarade za život, u zanimanju za koje se slobodno opredijele.
- 2 Svi radnici imaju pravo na pravedne uvjete rada.
- 3 Svi radnici imaju pravo na sigurne i zdrave uvjete rada.
- 4 Svi radnici imaju pravo na pravičnu naknadu, dovoljnu za pristojan životni standard, za njih i njihove porodice.
- 5 Svi radnici i poslodavci imaju pravo na slobodu udruživanja u domaće i međunarodne organizacije za zaštitu njihovih ekonomskih i socijalnih interesa.
- 6 Svi radnici i poslodavci imaju pravo na kolektivno pregovaranje.
- 7 Djeca i mlade osobe imaju pravo na posebnu zaštitu od fizičkih i moralnih rizika kojima su izloženi.
- 8 Zaposlene žene, u slučaju poroda, imaju pravo na posebnu zaštitu.
- 9 Svako ima pravo na odgovarajuća sredstva za stručno usmjeravanje, koja mu mogu pomoći da biraju zanimanje koje odgovara njegovim osobnim sklonostima i interesima.
- 10 Svako ima pravo na odgovarajuće mogućnosti stručne obuke.
- 11 Svako ima pravo da iskoristi sve mjere koje mu omogućuju uživanje najviših mogućih standarda zdravstvene zaštite.
- 12 Svi radnici i članovi porodica koji su od njih zavisni imaju pravo na socijalnu zaštitu.
- 13 Svi koji su bez odgovarajućih sredstava imaju pravo na socijalno i medicinsku zaštitu.
- 14 Svako ima pravo koristiti službe socijalne zaštite.
- 15 Osobe sa onesposobljenjem imaju pravo na neovisnost, socijalnu integraciju i učešće u životu zajednice.
- 16 Porodica, kao osnovna jedinica društva, ima pravo na odgovarajuću socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu kojom se osigurava njen puni razvitak.
- 17 Djeca i mladi imaju pravo na odgovarajuću socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu.
- 18 Državljeni bilo koje Zemlje potpisnice imaju pravo da se bave bilo kakvim zanimanjem koje im donosi korist, na teritoriji bilo koje druge Zemlje, na osnovama ravnopravnosti sa državljanima ove druge, poštujući ograničenja zasnovanim na validnim ekonomskim ili socijalnim razlozima.
- 19 Radnici-migranti, koji su državljani neke Zemlje potpisnice, i njihove porodice, imaju pravo na zaštitu i pomoć na teritoriju bilo koje druge Zemlje potpisnice:
- 20 Svi radnici imaju pravo na jednake mogućnosti i jednak tretman u pitanjima zapošljavanja i zanimanja, bez diskriminacije na osnovu pola;

- 21 Radnici imaju pravo da budu informirani i konzultirani unutar preduzeća.
- 22 Radnici imaju pravo učestvovanja u određivanju i unaprjeđivanju radnih uvjeta i radnog okruženja u preduzeću.
- 23 Svaka starija osoba ima pravo na socijalnu zaštitu.
- 24 Svi radnici imaju pravo na zaštitu u slučaju prestanka radnog odnosa;
- 25 Svi radnici imaju pravo na zaštitu svojih potraživanja u slučaju nesolventnosti njihovog poslodavca.
- 26 Svi radnici imaju pravo na dostojanstvo u radu.
- 27 Sve osobe sa porodičnim obavezama i osobe koje su radno angažirane ili se žele angažirati, imaju na to pravo bez izlaganja diskriminaciji, i u najvećoj mogućoj mjeri, bez dolaska u sukob između njihovog rada i porodičnih obaveza.
- 28 Predstavnici radnika u poduzeću imaju pravo na zaštitu od radnji koje im štete, i treba im na odgovarajući način omogućiti da izvršavaju svoje funkcije.
- 29 Svi radnici imaju pravo biti informirani i konzultirani u procedurama kolektivnog otpuštanja viška.
- 30 Svako ima pravo na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja.
- 31 Svako ima pravo na smještaj.

Dio II

Zemlje potpisnice preuzimaju na sebe, kako je predviđeno u Dijelu III, obaveze iskazane u narednim članovima i stavovima.

Član 1

Pravo na rad

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na rad, Potpisnice preuzimaju na sebe:

- 1 da kao jedan od svojih primarnih ciljeva i odgovornosti prihvate ostvarenje i održavanje najvišeg i najstabilnijeg mogućeg nivoa zaposlenosti, sa ciljem postizanja pune zaposlenosti;
- 2 da efikasno zaštite pravo radnika da zarađuje za život u zanimanju koje slobodno odabere;
- 3 da uspostavi ili održava besplatne službe za zapošljavanje za sve radnike;
- 4 da pruža ili promovira odgovarajuće stručno usmjeravanje, obuku ili rehabilitaciju.

Član 2

Pravo na pravične uvjete rada

U cilju osiguravanja efikasnog korištenja prava na pravične uvjete rada, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

- 1 predvide razumno dnevno i sedmično radno vrijeme, radnu sedmicu koji se progresivno smanjuje u mjeri koju dopušta povećanje produktivnosti i drugi relevantni faktori;

2 omogućće plaćene javne praznike;

3 omogućće najmanje četiri sedmice plaćenog godišnjeg odmora;

4 eliminiraju rizike u inherentno opasnim ili nezdravim zanimanjima, ili tamo gdje još uvijek nije moguće eliminirati ili dovoljno smanjiti ove rizike, predvidjeti ili skraćenje radnog vremena, ili dodatne plaćene neradne dane za radnike koji se bave tim zanimanjima;

5 osiguraju sedmični period odmora koji se, ukoliko je to moguće, poklapa sa danom koji se tradicijom ili običajem u danoj zemlji odnosno regiji smatra danom odmora;

6 osiguraju da su radnici pismeno informirani, što prije moguće, a u svakom slučaju najkasnije dva mjeseca nakon dana stupanja na posao, o najvažnijim aspektima ugovora ili radnog odnosa;

7 osiguraju da radnici koji obavljaju rad noću koriste mjere koje uzimaju u obzir posebnu vrstu ovakvog rada.

Član 3

Pravo na sigurne i zdrave uvjete rada

Sa ciljem osiguravanja djelotvornog korištenja prava na sigurne i zdrave radne uvjete, Zemlje potpisnice se obavezuju da će, u konzultacijama sa organizacijama radnika i poslodavaca:

1 formulirati, primijeniti i periodično revidirati koherentnu nacionalnu politiku o profesionalnoj sigurnosti, profesionalnom zdravlju i radnom okruženju. Primarni cilj ove politike je unaprjeđenje profesionalne sigurnosti i zdravlja i sprječavanje nezgoda i oštećenja zdravlja koje nastanu kao posljedica, povezane su ili nastaju tokom rada, posebno minimizirajući uzroke rizika koji su inherentni radnom okruženju;

2 objaviti sigurnosne i zdravstvene propise;

3 predvidjeti provođenje tih propisa mjerama nadzora;

4 promicanje progresivnog razvitka usluga profesionalnog zdravstva za sve radnike, sa primarnom preventivnom i savjetodavnom funkcijom.

Član 4

Pravo na pravičnu naknadu

U cilju osiguranja djelotvornog korištenja prava na pravičnu naknadu, Zemlje potpisnice se obavezuju:

1 da priznaju prava radnika na naknadu koja će njima i njihovim porodicama omogućiti pristojan životni standard;

2 da priznaju pravo radnika na povećanu stopu naknade za prekovremeni rad, uz određene izuzetke u posebnim slučajevima;

3 da priznaju pravo radnika muškaraca i žena na jednaku plaću za rad jednake vrijednosti;

4 da priznaju pravo svih radnika na razuman otkazni rok kod raskida radnog odnosa;

5 da omogućće odbijanja od plaća samo pod uvjetom i u mjeri koja je propisana domaćim zakonima i propisima, odnosno određena kolektivnim ugovorima ili odlukama arbitraže.

Korištenje ovih prava će se postići slobodnim zaključivanjem kolektivnih ugovora, mehanizmom određivanja plaća predviđenim statutom, ili drugim načinima koji odgovaraju uvjetima u zemlji.

Član 5

Pravo na organiziranje

U cilju osiguranja odnosno promicanja slobode radnika i poslodavaca da osnivaju lokalne, nacionalne ili internacionalne organizacije za zaštitu njihovih ekonomskih i socijalnih interesa, i da se uključuju u te organizacije, Zemlje potpisnice se obavezuju da domaći zakon neće ograničavati, niti će se primjenjivati tako da ograničava ovu slobodu. Mjera u kojoj se garancije predviđene ovim članom odnose na policiju će se odrediti domaćim zakonima i propisima. Princip koji upravlja primjenom ovih garancija na pripadnike oružanih snaga i mjera u kojoj se one odnose na osobe iz te kategorije će se jednako tako odrediti domaćim zakonima i propisima.

Član 6

Pravo na kolektivno pregovaranje

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na kolektivno ugovaranje, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

- 1 promoviraju zajedničke konsultacije između radnika i zaposlenika;
- 2 promoviraju, gdje je potrebno i pogodno, mehanizam za dobrovoljne pregovore između poslodavaca odnosno organizacija poslodavaca i organizacija radnika sa ciljem reguliranja uvjeta i pretpostavki za zapošljavanje preko kolektivnih ugovora;
- 3 promoviraju uspostavu i korištenje odgovarajućeg mehanizma pomirenja i dobrovoljne arbitraže za rješavanje radnih sporova; i priznaju
- 4 pravo radnika i poslodavaca na kolektivnu akciju u slučaju sukoba interesa, uključujući ovdje pravo na štrajk, uz poštivanje obaveza koje eventualno proistječu iz kolektivnih sporazuma koji su ranije sklopljeni.

Član 7

Pravo djece i mladih na zaštitu

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava djece i mladih na zaštitu, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

- 1 predvide da će minimalna starosna dob za stupanje na posao biti 15 godina, uz izuzetke za djecu zaposlenu na propisanim lakim poslovima, koji nemaju štetan utjecaj na njihovo zdravlje, moral ili obrazovanje;
- 2 predvide da će minimalna starost za stupanje na posao biti 18 godina, kada se radi o propisanim zanimanjima koja se smatraju opasnim i nezdravim;
- 3 predvide da osobe koje još uvijek podliježu obavezi pohađanja obaveznog obrazovanja ne budu zaposleni na takvom poslu koji bi im uskratio punu korist od obrazovanja;
- 4 predvide da će radno vrijeme osoba starosti ispod 18 godina biti ograničeno u skladu sa potrebama njihovog razvitka, a posebno njihovim potrebama za stručnim obrazovanjem;
- 5 priznaju pravo mladih radnika i šegrtu na pravičnu plaću ili druge odgovarajuće naknade;
- 6 propišu da se vrijeme koje mlade osobe provedu na stručnoj obuci tokom radnog vremena, uz pristanak poslodavca, tretira kao dio radnog dana;

7 predvide da zaposlene osobe starosti ispod 18 godina imaju pravo na minimalno četiri tjedna plaćenog godišnjeg odmora;

8 predvide da osobe ispod 18 godina starosti ne mogu raditi noću, sa izuzetkom određenih zanimanja predviđenih domaćim zakonom ili propisima;

9 predvide da će osobe ispod 18 godina starosti, zaposlene u zanimanjima propisanim domaćim zakonima ili propisima, biti redovno medicinski kontrolirane;

10 osiguraju posebnu zaštitu protiv fizičkih i mentalnih opasnosti kojima su izložena djeca i mlade osobe, a posebno onih koje proistječu izravno ili neizravno iz njihovog rada.

Član 8

Pravo zaposlenih žena na porodiljsku zaštitu

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava zaposlenih žena na porodiljsku zaštitu, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1 predvide, bilo preko plaćenog odsustva ili preko adekvatnih naknada socijalne zaštite iz javnih fondova da zaposlene žene mogu uzeti dopust prije i nakon poroda, u ukupnom trajanju od najmanje četrnaest tjedana;

2 smatra nezakonitim da poslodavac da ženi otkaz tokom vremena od kada obavijesti poslodavca da je trudna, do kraja porodiljskog odsustva, ili da joj da otkaz tako da otkazni rok ističe tokom tog razdoblja;

3 osigura da majke koje doje svoju djecu imaju dovoljno slobodnog vremena u ove svrhe;

4 regulira rad noću trudnih žena, žena koje su nedavno rodile, i žena koje doje djecu;

5 zabrani zapošljavanje trudnica, žena koje su nedavno rodile ili koje doje djecu u rudarskim poslovima pod zemljom, i svim drugim poslovima koji su nepogodni zbog svoje opasne, nezdrave ili naporene naravi, i poduzeti odgovarajuće mjere da zaštite prava ovih žena na zapošljavanje.

Član 9

Pravo na stručno usmjeravanje

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na stručno usmjeravanje, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da predvide ili promoviraju, prema potrebi, službu koja će pomagati svim osobama, uključujući i hendikepirane, da rješavaju probleme vezane za izbor zanimanja i napredovanje, uz dužno poštivanje karakteristika osobe i njihovog odnosa prema mogućnostima zapošljavanja: ova pomoć bi trebala biti ponuđena besplatno, i mladima, uključujući i školsku djecu, i odraslima.

Član 10

Pravo na stručnu obuku

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na stručnu obuku, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1 predvide ili promoviraju, prema potrebi, tehničku i stručnu obuku svih osoba, uključujući i hendikepirane, uz konzultacijama sa organizacijama poslodavaca i radnika, i omogućiti načine pristupa višem tehničkom i univerzitetskom obrazovanju isključivo na osnovu osobnih sposobnosti;

2 predvide ili promoviraju sustav šegrtovanja (pripravništva) i druge sustavne aranžmane za obuku mladih momaka i djevojaka u različitim poslovima;

3 predvidjeti ili promovirati, po potrebi:

a adekvatne i lako dostupne mogućnosti obrazovanja odraslih radnika;

b posebne mogućnosti za prekvalifikaciju odraslih radnika, za kojom se pojavi potreba zbog tehnološkog razvitka ili novih trendova u zapošljavanju;

4 predvide ili promoviraju, po potrebi, posebne mjere za prekvalifikaciju i reintegraciju dugoročno nezaposlenih;

5 ohrabre puno korištenje mogućnosti koje nude odgovarajuće mjere, kao što je:

a smanjenje ili ukidanje naplate naknada ili plaćanja;

b odobravanje financijske pomoći u odgovarajućim slučajevima;

c uključivanje u normalno radno vrijeme vremena provedenog na dodatnoj obuci koju radnik pohađa na zahtjev poslodavca za vrijeme trajanja radnog odnosa;

d osiguravanje, preko odgovarajućeg nadzora, uz konzultacije sa organizacijama radnika i poslodavaca, djelotvornosti pripravnosti i drugih aranžmana obuke za mlade radnike, i adekvatne zaštite mladih radnika općenito.

Član 11

Pravo na zdravstvenu zaštitu

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na zaštitu zdravlja, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da, bilo izravno ili u suradnji sa javnim ili privatnim organizacijama, poduzmu odgovarajuće mjere predviđene da, između ostalog:

1 u najvećoj mjeri uklone slučajeve lošeg zdravlja;

2 predvide savjetodavne ili obrazovne mogućnosti za promoviranje zdravlja i poticanja individualne odgovornosti u pitanjima zdravlja;

3 spriječe, u najvećoj mogućoj mjeri, epidemije, endemične i druge bolesti, kao i nezgode.

Član 12

Pravo na socijalnu zaštitu

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu zaštitu, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1 uspostave ili održavaju sustav socijalne zaštite;

2 održavaju sustav socijalne zaštite na zadovoljavajućoj razini, koja je kao minimum jednaka onoj koja je potrebna za ratifikaciju Europskog kodeksa socijalne zaštite;

3 nastojati progresivno podizati sustav socijalne zaštite na višu razinu;

4 poduzeti korake, zaključivanjem odgovarajućih bilateralnih i multilateralnih sporazuma, ili na druge načine, i pod uvjetima iskazanim u tim sporazumima, čiji je cilj da osiguraju:

a tretman radnika iz drugih Zemalja potpisnica koji je jednak tretmanu koji uživaju njihovi domaći radnici u odnosu na prava socijalne sigurnosti, uključujući i zadržavanje beneficija koje slijede iz legislative o socijalnoj zaštiti, kakva god kretanja zaštićene osobe mogu poduzeti između teritorija ovih Zemalja;

b odobravanje, održavanje i ponovno pokretanje prava socijalne zaštite sredstvima poput akumulacije osiguranja ili radnog staža stečenog prema zakonima svake Zemlje potpisnice.

Član 13

Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu i medicinsku pomoć, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1 osiguraju da svaka osoba koja ne raspolaže odgovarajućim resursima, i koja nije u mogućnosti osigurati te resurse bilo vlastitim naporima ili iz drugih izvora, posebno uživanjem beneficija sheme socijalne zaštite, dobije odgovarajuću pomoć, i u slučaju bolesti, brige koju iziskuje njeno stanje;

2 osigura da osobe koje primaju takvu pomoć neće, iz tog razloga, podnositi smanjenje svojih političkih i socijalnih prava;

3 predvidi da svatko može dobiti, preko odgovarajućih javnih ili privatnih službi, savjete i osobnu pomoć koja im je eventualno potrebna da bi spriječili, otklonili ili ublažili osobno ili porodično siromaštvo;

4 primijeni odredbe navedene u stavovima 1, 2 i 3 ovog člana na jednakim osnovama na svoje državljane i na državljane drugih Zemalja potpisnica koji zakonito borave na njenom teritoriju, u skladu sa svojim obavezama iz Evropske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći, potpisanoj u Parizu 11. decembra 1953. godine.

Član 14

Pravo na korištenje službi socijalne zaštite

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na korištenje službi socijalne zaštite, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1 promoviraju ili pružaju usluge koje, korištenjem metoda socijalnog rada, doprinose dobrobiti i razvitku i pojedinaca i skupina unutar zajednice, i njihovu prilagodbu socijalnom okruženju;

2 potiče učešće pojedinaca i dobrovoljnih i drugih organizacija u uspostavi i održavanju takvih službi.

Član 15

Pravo osoba sa onesposobljenjima na neovisnost, socijalnu integraciju i učešće u životu zajednice

U cilju osiguravanja za osobe sa onesposobljenjima, bez obzira na dob i narav ili porijeklo njihovog onesposobljenja, djelotvorno korištenje prava na neovisnost, socijalnu integraciju i učešće u životu zajednice, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da, posebno:

1 poduzmu potrebne mjere da bi osobama sa onesposobljenjima pružile usmjeravanje, obrazovanje i stručnu obuku u okviru generalnih shema, gdje god je to moguće, ili, gdje to nije moguće, preko specijaliziranih tijela, javnih ili privatnih;

2 promoviraju mogućnosti njihovog zapošljavanja preko svih mjera kojim se poslodavci potiču da angažiraju i zadrže u radnom odnosu osobe sa onesposobljenjima u uobičajenom ranom okruženju, i da prilagode uvjete rada potrebama osoba sa onesposobljenjima, odnosno, gdje ovo nije moguće, predviđajući ili stvarajući zaštićena

radna mjesta, u skladu sa razinom onesposobljenja. U pojedinim slučajevima, ovakve mjere mogu uključivati i okretanje specijaliziranim službama zapošljavanja i podrške;

3 promoviraju njihovu punu socijalnu integraciju i učešće u životu zajednice, posebice preko mjera, među koje spadaju i tehnička pomagala, čiji je cilj da prevaziđu prepreke u komunikaciji i mobilnosti, i omogućće mogućnosti korištenja transporta, stanovanja, kulturnih aktivnosti i rekreativnih aktivnosti.

Član 16

Pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

Sa ciljem osiguranja potrebnih uvjeta za puni razvitak Porodice, koja je osnovna jedinica društva, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da promoviraju ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu porodičnog života sredstvima kao što su socijalne i porodične naknade, fiskalni aranžmani, pružanje stanovanja za Porodica, beneficije za mlade bračne parove, i druga odgovarajuća sredstva.

Član 17

Pravo djece i mladih na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava djece i mladih da odrastu u okruženju koje potiče puni razvitak njihove osobnosti i njihovih fizičkih i mentalnih kapaciteta, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da, bilo izravno ili u saradnji sa javnim i privatnim organizacijama, poduzmu sve odgovarajuće i potrebne mjere kreirane u cilju:

1 a osiguranja da djeca i mladi, uvažavajući prava i obaveze njihovih roditelja, imaju brigu, pomoć, obrazovanje i obuku koju trebaju, posebno predviđanjem osnivanja ili održavanja institucija i službeni dovoljnih i adekvatnih za ovu svrhu;

b zaštite djece i mladih od zanemarivanja, nasilja i eksploatacije;

c predviđanja zaštite i posebne pomoći od države za djecu i mlade osobe privremeno ili konačno uskraćene za pomoć njihove porodice;

2 omogućiti djeci i mladima besplatno osnovno i srednje obrazovanje, kao i poticati njihovo redovno prisustvo nastavi.

Član 18

Pravo na bavljenje zanimanjem koje donosi zaradu na teritoriju drugih Zemalja potpisnica

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na bavljenje zanimanjem koje donosi zaradu za teritoriju drugih Zemalja potpisnica, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1 primjenjuju postojeće propise u liberalnom duhu;

2 pojednostave postojeće formalnosti i smanje ili ukinu sudske takse ili druge naknade koje plaćaju strani radnici ili njihovi poslodavci;

3 liberaliziraju, pojedinačno ili kolektivno, propise koji se odnose na zapošljavanje stranih radnika;

i priznaju:

4 pravo državljana drugih zemalja da napuste zemlju kako bi se bavili zanimanjem koje donosi korist na teritorijima drugih Zemalja potpisnica.

Član 19

Pravo radnika-migranata i njihovih Porodica na zaštitu i pomoć

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika-migranata i njihovih porodica na zaštitu i pomoć na teritoriju bilo koje druge Zemlje potpisnice, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1 da održavaju ili da sa zadovoljavajućim stepenom sigurnosti utvrde da se održavaju adekvatne i slobodne službe koje pomažu takvim radnicima, posebno u pogledu dobivanja točnih informacija, i da poduzmu sve potrebne korake, u mjeri u kojoj to domaći zakoni i propisi omogućuju, protiv zavodeće propagande koja se odnosi na emigraciju i imigraciju;

2 usvoje odgovarajuće mjere unutar vlastite nadležnosti kojima će se omogućiti odlazak, putovanje i prihvatanje tih radnika i njihovih porodica, i predvidjeti, u okviru vlastite nadležnosti, odgovarajuće usluge zdravstvene i medicinske zaštite, i dobre higijenske uvjete za vrijeme putovanja;

3 promoviraju suradnju, prema potrebi, između socijalnih službi, javnih i privatnih, u zemljama emigracije i imigracije;

4 osiguraju da takvi radnici, koji zakonito borave na njihovom teritoriju, u mjeri u kojoj su ta pitanja regulirana zakonom ili propisima ili su predmet kontrole administrativnih organa, uživaju tretman koji nije manje pogodan od tretmana koji uživaju njihovi vlastiti državljani u odnosu na slijedeća pitanja:

a naknada i drugi uvjeti zapošljavanja i rada;

b članstvo u sindikatima i uživanje beneficija kolektivnog pregovaranja

c smještaj;

5 osiguraju da takvi radnici, koji zakonito borave na njihovim teritorijima, uživaju tretman koji nije lošiji od tretmana njihovih vlastitih državljana u odnosu na poreze na zapošljavanje, kao i doprinose i druge naknade koje plaćaju zaposlene osobe;

6 omogućuje, u mjeri u kojoj je to moguće, spajanje porodica stranog radnika koji ima dozvolu da ostane na teritoriju;

7 osiguraju za te radnike, koji zakonito borave na njihovoj teritoriji, tretman koji nije lošiji od tretmana njihovih vlastitih državljana, kada se radi o pravnim postupcima vezanim za pitanja iz ovog članka;

8 osiguraju da ti radnici koji zakonito borave na njihovoj teritoriji ne budu protjerani, osim kada ugrožavaju nacionalnu sigurnost ili vrijeđaju javni interes ili moral;

9 omogućuje, u zakonskim okvirima, transfer dijela zarada i uštedevine ovih radnika prema njihovim željama;

10 prošire zaštitu i pomoć predviđenu ovim članom na samo-zaposlene radnike-migrante, ukoliko se ove mjere odnose na njih;

11 promoviraju i omogućuje učenje nacionalnog jezika zemlje-domaćina, odnosno, ukoliko postoji više takvih jezika, jednog od njih, za radnike-migrante i članove njihovih porodica;

12 promoviraju i omogućuje, u praktičnoj mjeri, podučavanje djece radnika-migranata u materinjem jeziku radnika-migranata.

Član 20

Pravo na jednake mogućnosti i jednak tretman u pitanjima zapošljavanja i zanimanja bez diskriminacije na osnovu spola

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na jednake mogućnosti i jednak tretman u pitanjima zapošljavanja i zanimanja bez diskriminacije za osnovu spola, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da priznaju to pravo i poduzmu odgovarajuće mjere kojima će se osigurati odnosno promovirati njihova primjena na slijedećim poljima:

a mogućnost zapošljavanja, zaštita od otpuštanja i profesionalna reintegracija;

b stručno usmjeravanje, obuka, prekvalifikacija i rehabilitacija;

c uvjeti zapošljavanja i uvjeti rada, uključujući naknade;

d razvijanje karijere, uključujući zapošljavanje.

Član 21

Pravo na informiranje i konzultiranje

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika da budu informirani i konzultirani u poduzeću, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da usvoje ili potaknu mjere koje će omogućiti radnicima, odnosno njihovim predstavnicima, u skladu sa domaćim zakonima i praksom, da:

a budu redovito ili u odgovarajućem trenutku informirani na cjelovit način o ekonomskoj i financijskoj situaciji poduzeća gdje rade, podrazumijevajući da se otkrivanje određenih informacija, koje bi mogle štetiti poduzeću, može odbiti ili se one proglasiti povjerljivim; i

b budu pravovremeno konzultirani o predloženim odlikama koje bi mogle bitno utjecati na interese radnika, posebice o odlukama koje bi mogle imati značajan učinak na situaciju zaposlenosti u poduzeću.

Član 22

Pravo na učešće u određivanju i unaprjeđenju uvjeta rada i radnog okruženja

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika na učešće u određivanju i unaprjeđenu uvjeta rada i radnog okruženja u poduzeću, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da usvoje ili potaknu mjere koje omogućuju radnicima odnosno njihovim predstavnicima, u skladu sa domaćim zakonima i praksom, da doprinose:

a utvrđivanju i unaprjeđenju radnih uvjeta, organizacije rada i radnog okruženja;

b zaštiti zdravlja i sigurnosti unutar poduzeća;

c organizaciji socijalnih i socio-kulturnih službi i mogućnosti unutar poduzeća;

d nadzoru poštivanja propisa o ovim pitanjima.

Član 23

Pravo starih osoba na socijalnu zaštitu

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava starijih osoba na socijalnu zaštitu, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da usvoje odnosno potaknu, bilo izravno ili u suradnji sa javnim ili privatnim organizacijama, odgovarajuće mjere kreirane, posebno, sa ciljem da:

- omogućće starijim osobama da ostanu punopravni članovi društva što duže moguće, putem:

a adekvatnih resursa koji će im omogućiti da vode pristojan život i igraju aktivnu ulogu u javnom, socijalnom i kulturnom životu;

b pružanjem informacija o uslugama i mogućnostima koje stoje na raspolaganju starijim osobama i mogućnostima njihovog korištenja;

- omogućće starijim osobama da slobodno biraju stil života, i da vode neovisan život u svom Porodičnom okruženju onoliko dugo koliko to žele i mogu, putem:

a pružanja smještaja koji odgovara njihovim potrebama i zdravstvenom stanju, ili adekvatne pomoći adaptiranjem njihovog smještaja;

b zdravstvena zaštita i službe koje su potrebne s obzirom na njihovo stanje;

- garantiraju starijim osobama život u institucijama odgovarajuće podrške, uz poštivanje njihove privatnosti, i učešća u odlikama koje se odnose na uvjete života u instituciji.

Član 24

Pravo na zaštitu u slučaju prestanka radnog odnosa

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika na zaštitu u slučaju prestanka radnog odnosa, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da priznaju:

a pravo svih radnika da im se radni odnos ne raskine bez validnog razloga za taj raskid, koji je povezan sa njihovim sposobnostima ili ponašanjem ili zasnovan na operativnim potrebama poduzeća, institucije ili službe;

b pravo radnika čiji je radni odnos raskinut bez validnog razloga na adekvatnu kompenzaciju ili drugu odgovarajuću pomoć.

U tom cilju, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da se pobrinu da radnik koji smatra da mu je radni odnos prekinut bez validnog razloga ima pravo na žalbu nepristranom organu.

Član 25

Pravo radnika na zaštitu njihovih potraživanja u slučaju nesolventnosti poslodavca

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika na zaštitu njihovih potraživanja u slučaju nesolventnosti poslodavca, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da predvide da potraživanja radnika koja slijede iz ugovora o radu ili radnog odnosa budu garantirana nekom garantnom institucijom ili nekim drugim djelotvornim oblikom zaštite.

Član 26

Pravo na dostojanstvo u radu

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava svih radnika na zaštitu njihovog dostojanstva na radu, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da, uz konzultacije sa organizacijama radnika i poslodavaca:

1 promoviraju svijest, informiranje i sprječavanje seksualnog uznemirivanja na radnom mjestu ili u vezi sa radom, i poduzmu sve odgovarajuće mjere da radnike zaštite od takvog ponašanja;

2 promoviraju svijest, informiranje i sprječavanja opetovanog pritiska ili izrazito negativnih ili uvredljivih radnji usmjerenih protiv pojedinačnih radnika na radnom mjestu ili u vezi sa radom, i poduzmu sve odgovarajuće mjere da zaštite radnike od takvog ponašanja.

Član 27

Pravo radnika sa porodičnim obavezama na jednake mogućnosti i jednak tretman

U cilju osiguranja korištenja prava na jednake mogućnosti i tretman za žene i muškarce - radnike, kao i između tih radnika i drugih radnika, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1 poduzmu odgovarajuće mjere kojima će se:

a omogućiti radnicima sa porodičnim obavezama da se zaposle i ostanu zaposleni, kao i da se ponovno zaposle nakon prekida rada zbog tih odgovornosti, uključujući i mjere na planu stručnog usmjerenja i obuke;

b uzeti u obzir njihove potrebe u smislu uvjeta zapošljavanja i socijalne zaštite;

c razviti ili promovirati službe, javne ili privatne, a posebno službe čuvanja djece i drugi aranžmani brige za djecu;

2 predvide mogućnost da bilo koji roditelj dobije, za vrijeme razdoblja nakon porodičnog dopusta, roditeljski dopust u svrhe vođenja skrbi o djetetu, čiji se uvjeti i trajanje određuje domaćim zakonom, kolektivnim ugovorom ili praksom;

3 osiguraju da porodične obaveze neće, kao takve, predstavljati validan razlog za raskid radnog odnosa.

Član 28

Pravo predstavnika radnika na zaštitu u poduzeću i dodjeljivanje adekvatnih sredstava

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava predstavnika radnika da obavljaju svoju funkciju, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da osiguraju da unutar poduzeća oni:

a uživaju djelotvornu zaštitu od radnji koje su im štetne, uključujući otpuštanje, na osnovu njihovog statusa ili aktivnosti kao radnički predstavnici unutar poduzeća;

b raspolazu odgovarajućim mogućnostima koje im omogućavaju da svoje funkcije izvršavaju na vrijeme i efikasno, uzimajući u obzir sustav industrijskih odnosa zemlje, i potrebu, veličinu i sposobnosti odnosnog poduzeća.

Član 29

Pravo na informacije i konsultacije u postupku kolektivnog otpuštanja

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava radnika da budu informirani i konzultirani u situacijama kolektivnog otpuštanja, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da osiguraju da poslodavci informiraju i konzultiraju predstavnike radnika, dovoljno vremena prije kolektivnog otpuštanja, o načinima i sredstvima izbjegavanja kolektivnog otpuštanja odnosno ograničavanja njegove pojave i ublažavanja njegovih posljedica, na primjer, korištenjem pratećih socijalnih mjera čiji je cilj, posebno, da pomognu preraspoređivanju ili prekvalifikaciji odnosnih radnika.

Član 30

Pravo na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

a poduzmu mjere u okviru ukupnog i koordiniranog pristupa na promoviranje efikasnog pristupa osoba koje žive ili su izložene riziku života u situaciji socijalne isključenosti ili siromaštva, kao i njihovih porodica, posebno, zaposlenju, stanovanju, obrazovanju, kulturi i socijalnoj i medicinskoj pomoći;

b da ove mjere revidiraju sa ciljem njihove prilagodbe, ako je potrebno.

Član 31

Pravo na stanovanje

Sa ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na stanovanje, Zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da poduzmu mjere kreirane da:

- 1 promoviraju pristup stanovanju adekvatnog standarda;
- 2 spriječe i smanje stanje beskućnosti, sa ciljem njegove postupne eliminacije;
- 3 da učine cijenu stanovanja dostupnom za one koji ne raspolažu adekvatnim resursima.

Dio III

Član A

Poduzeća

1 Uvažavajući odredbe člana B ispod, svaka Zemlja potpisnica preuzima obavezu da:

a smatra Dio I ove Povelje deklaracijom ciljeva koje će nastojati ostvarivati svim odgovarajućim sredstvima, kako je navedeno u uvodu u taj dio;

b smatrati se obavezanim sa najmanje šest od narednih devet članova Dijela II ove Povelje: Članova 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 i 20;

c smatrati se obaveznim dodatnim brojem članova ili numeriranih stavova Dijela II Povelje koje može odabrati, pod uvjetom da ukupan broj članova ili numeriranih stavova kojima se obavezuje nije manji od šesnaest članova, odnosno šezdeset tri numerirana stava.

2 Članovi odnosno stavovi izabrani u skladu sa podstavovima b i c stava 1 ovog člana će se navesti u obavijesti generalnom sekretaru Vijeća Evrope u isto vrijeme kada se polaže instrument ratifikacije, prihvaćanja odnosno usvajanja.

3 Svaka Zemlja potpisnica može naknadno dostaviti obavijest Generalnom sekretaru da se smatra obaveznom bilo kojim drugim članom odnosno numeriranim stavom iz Dijela II Povelje koje već nije prihvatila u skladu sa uvjetima stava 1 ovog člana. Ove naknadno dostavljene obavijesti će se smatrati sastavnim dijelom ratifikacije, prihvaćanja odnosno usvajanja, i stupat će na snagu prvog dana mjeseca koji slijedi nakon isteka perioda od mjesec dana nakon upućivanja obavijesti.

4 Svaka Zemlja potpisnica će održavati sustav inspekcija rada koji odgovara domaćim uvjetima.

Član B

Veze sa Evropskom socijalnom poveljom i Dopunskim protokolom iz 1988. godine

1 Niti jedna Zemlja potpisnica Evropske socijalne povelje odnosno Zemlja potpisnica Dopunskog protokola od 5. maja/svibnja 1988. godine ne može ratifikovati, prihvatiti ili usvojiti ovu Povelju, a da se ne smatra obavezanom barem onim odredbama koje odgovaraju odredbama Evropske socijalne povelje, i gdje je to primjenjivo, Dopunskog protokola kojim je ranije bila obavezana.

2 Prihvatanje obaveza iz bilo koje odredbe ove Povelje će, od datuma stupanja na snagu tih obaveza za odnosnu Zemlju potpisnicu, rezultirati time da se korespondirajuće odredbe Evropske socijalne povelje, odnosno, gdje se primjenjuje, Dopunskog protokola iz 1988. godine, prestati primjenjivati u odnosnoj Zemlji u slučaju da je ta Zemlja bila obavezana prvim od ovih instrumenata ili sa oba instrumenta.

Dio IV

Član C

Nadzor nad realizacijom obaveza sadržanih u ovoj Povelji

Implementaciju pravnih obaveza sadržanih u ovoj Povelji će se nadzirati na jednak način kao i Evropska socijalna povelja.

Postupak nadzora je opisan u Dijelu IV Povelje, koji se navodi dalje u tekstu, zajedno sa amandmanima iz Turinskog protokola iz 1991. godine.

Dio IV

Član 21

Izveštaj o prihvaćenim obavezama

Zemlje potpisnice će Generalnom sekretaru Vijeća Evrope slati izvještaj u intervalima od dvije godine, u obliku koji će utvrditi Ministarski komitet, o primjeni odredbi Dijela II ove Povelje koje su te zemlje prihvatile.

Član 22

Izveštaj o obavezama koje nisu prihvaćene

Zemlje potpisnice će Generalnom sekretaru slati, u odgovarajućim intervalima, prema zahtjevu Ministarskog komiteta, izvještaje koji se odnose na odredbe Dijela II ove Povelje koje nisu prihvatile u vrijeme ratifikacije odnosno usvajanja, odnosno u kasnijoj obavijesti. Ministarski komitet će s vremena na vrijeme odrediti u odnosu na koje odredbe će tražiti izvještaj, kao i oblik u kojemu će se ti izvještaji dostavljati.

Član 23

Dostavljanje primjeraka izvještaja i komentara

1 Kada se Generalnom sekretaru šalje izvještaj u skladu sa članovima 21 i 22, svaka Zemlja potpisnica će prosljediti primjerak tog izvještaja onim svojim nacionalnim organizacijama koje su članice međunarodnih organizacija poslodavaca i sindikata koje su pozvane, prema članu 27, stav 2, da budu zastupljene na sastancima Vladinog komiteta.

Ove organizacije će Generalnom sekretaru slati sve komentare koje imaju izvještaj Zemlje potpisnice. Generalni sekretar će potom kopiju ovih komentara poslati odnosnoj Zemlji potpisnici, koja može željeti na njih odgovoriti.

2 Generalni sekretar će prosljediti primjerak izvještaja Zemalja potpisnica međunarodnim nevladinim organizacijama koje imaju konsultativni status u Vijeću Evrope, i imaju posebne nadležnosti u pitanjima kojima se bavi ova Povelja.

3 Izvještaj i komentari navedeni u članovima 21 i 22, kao i u ovom članu, će se na zahtjev staviti na uvid javnosti.

Član 24

Ispitivanje izvještaja

1 Izvještaj upućen Generalnom sekretaru u skladu sa članovima 21 i 22 će ispitivati Komitet neovisnih eksperata koji je uspostavljen u skladu sa članom 25. Komitet će također razmatrati sve komentare proslijeđene Generalnom sekretaru u skladu sa stavom 1 članka 23. Po okončanju ispitivanja, Komitet neovisnih eksperata¹ će prirediti izvješće u kojemu će predočiti svoje zaključke.

2 U pogledu izvještaja navedenog u članku 21, Komitet neovisnih eksperata će procijeniti sa pravnog stanovišta poštivanje domaćeg zakona i prakse u odnosu na obaveze koje za odnosnu Zemlju potpisnicu slijede iz ove Povelje.

3 Komitet neovisnih eksperata može uputiti zahtjev za dopunskim informacijama i pojašnjenjima izravno Zemlji potpisnici. U vezi s ovim, Komitet neovisnih eksperata također može, ako je potrebno, održati sastanak sa predstavnicima Zemlje potpisnice, bilo na vlastitu inicijativu, bilo na zahtjev odnosne Zemlje potpisnice. Organizacije spomenute u stavu 1 član 23 će se također informirati.

4 Zaključci Komiteta neovisnih eksperata će se učiniti javnima i njih će Generalni sekretar dostaviti Vladinom komitetu, Parlamentarnoj skupštini, i organizacijama spomenutim u stavu 1 član 23 i stavu 2 član 27.

Član 25

Komitet neovisnih eksperata (Evropski komitet za socijalna prava)

1 Komitet neovisnih eksperata se sastoji od najmanje devet članova² izabranih od strane Parlamentarne skupštine³ većinom glasova, sa liste eksperata najvišeg integriteta i priznatih kompetencija u domaćim i međunarodnim socijalnim pitanjima, koje nominiraju Zemlje potpisnice. Tačan broj članova će odrediti Ministarski komitet.

2 Članovi komiteta će se birati na period od šest godina. Mogu se jednom kandidirati za ponovni izbor.

3 Član Komiteta neovisnih eksperata koji je izabran kao zamjena za člana čiji mandat nije istekao, obavljat će tu funkciju dok ne istekne ostatak mandata njegovog prethodnika.

4 Član komiteta će obavljati svoju funkciju u pojedinačnom kapacitetu. Tokom cijelog mandata, ne smiju vršiti nikakvu drugu funkciju koja bi bila nekompatibilna sa zahtjevima neovisnosti, nepristranosti i raspoloživosti koje sa sobom nosi njihova funkcija.

Član 26

Učešće Međunarodne organizacije rada

Međunarodna organizacija rada je pozvana da nominira predstavnika koji će učestvovati kao konsultant u odlučivanju Komiteta eksperata.

Član 27

Vladina komisija

1 Izvještaj Zemalja potpisnica, komentari i informacije dostavljene u skladu sa stavom 1, člana 23 i 3 člana 24, kao i izvještaj Komiteta neovisnih eksperata dostavit će se Vladinom komitetu.

2 Komitet će se sastojati od po jednog predstavnika svake Zemlje potpisnice. Pozvat će najviše dvije međunarodne organizacije poslodavaca i najviše dvije međunarodne sindikalne organizacije da pošalju promatrače kao konsultante na njegove sastanke. Dalje, može obavljati konsultacije sa predstavnicima međunarodnih nevladinih organizacija Evrope i imati posebne nadležnosti u pitanjima koje propisuje ova Povelja.

3 Vladin komitet će pripremiti odluke Ministarskog komiteta. Konkretno, u svjetlu izvještaja Komiteta neovisnih eksperata i Zemlje potpisnice, odabrat će, davajući razloge za svoj izbor, na osnovu socijalnih, ekonomskih i drugih politika, situacije koje bi po njegovom mišljenju trebale biti predmet preporuka svakoj odnosno Zemlji potpisnici, u skladu sa članom 28 Povelje. Dostavit će Ministarskom komitetu izvješće, koje će se objaviti.

4 Na osnovu svojih nalaza o primjeni Socijalne povelje u cjelini, Vladin komitet može dostaviti prijedloge Ministarskom komitetu sa ciljem provođenja studija socijalnih pitanja i u odnosu na članove Povelje koji bi se eventualno mogli ažurirati.

Član 28

Ministarski komitet

1 Ministarski komitet će usvojiti dvotrećinskom većinom danih glasova, gdje je pravo glasa ograničeno na Zemlje potpisnice, a na osnovu izvještaja Vladinog komiteta, rezoluciju koja obuhvaća cjelokupni ciklus nadzora i koji sadrži pojedinačne preporuke odnosnim Zemljama potpisnicama.

2 Uvažavajući prijedloge koje da Vladin komitet na osnovu stava 4 članka 27, Ministarski komitet će donijeti odluke koje bude smatrao odgovarajućim.

Član 29

Parlamentarna skupština

Generalni sekretar Vijeća Evrope će dostaviti Parlamentarnoj skupštini, sa ciljem održavanja periodičnih plenarnih debata, izvještaj Komiteta neovisnih eksperata i Vladinog komiteta, kao i rezolucije Ministarskog komiteta."

* * *

Član D

Kolektivne tužbe

1 Odredbe Dopunskog protokola na Evropsku socijalnu povelju predviđaju sustav kolektivnih žalbi koji će se primjenjivati na obaveze predviđene ovom Poveljom u odnosu na Zemlje koje su ratifikovale rečeni Protokol.

2 Svaka Zemlja koja nije obavezana Dopunskim protokolom na Evropsku socijalnu povelju, koji predviđa sastav kolektivnih žalbi, mogu, kod polaganja svojih instrumenata ratifikacije, prihvatanja odnosno usvajanja, putem obavijesti upućenoj Generalnom sekretaru Vijeća Evrope, obavijestiti da prihvata nadzor nad svojim obavezama iz ove Povelje, primjenom postupaka predviđenih u rečenom Protokolu.

Procedura kolektivne tužbe iskazana je u Dopunskom protokolu na Povelju iz 1995. godine, čiji je tekst dan u nastavku.

"Član 1

Zemlje potpisnice ovog Protokola priznaju pravo slijedećih organizacija da dostavljaju žalbe kojima se navodi nezadovoljavajuća primjena Povelje:

a međunarodne organizacije poslodavaca i sindikata, navedenih i stavu 2 članka 27 Povelje;

b druge međunarodne nevladine organizacije koje imaju status konsultanta u Vijeću Evrope, i koje su stavljene na popis kojeg u tu svrhu napravi Vladin komitet;

c predstavnik nacionalnih organizacija poslodavaca i sindikata u nadležnosti Zemlje potpisnice protiv koje je uložena žalba.

Član 2

1 Svaka Zemlja potpisnica može također, kada izrazi svoj pristanak da bude obavezana ovim Protokolom, a u skladu sa odredbama člana 13 ili u bilo kojem kasnijem trenutku, deklaracijom proglasiti da priznaje pravo bilo koje druge reprezentativne nacionalne nevladine organizacije u njenoj jurisdikciji koja je posebno nadležna za pitanja kojima se bavi ova Povelja, da uloži protiv nje žalbu.

2 Ovakve deklaracije se mogu dati na određeni period.

3 Deklaracije će se položiti kod Generalnog sekretara Vijeća Evrope, koji će njihove kopije poslati Zemljama potpisnicama i objaviti ih.

Član 3

Međunarodne nevladine organizacije i domaće nevladine organizacije spomenute u članu 1.b odnosno članu 2 mogu podnijeti žalbe u skladu sa postupkom propisanim u gore navedenim odredbama samo u odnosu na ona pitanja u odnosu na koja im se priznaje posebna nadležnost.

Član 4

Žalbe će se podnositi u pismenom obliku, i u vezi sa odredbom Povelje koju prihvaća odnosna Zemlja potpisnica, i navesti u kom pogledu ova druga nije osigurala zadovoljavajuću primjenu te odredbe.

Član 5

Sve žalbe će se upućivati Generalnom sekretaru, koji će potvrditi njihov primitak, o njima obavijestiti odnosnu Zemlju potpisnicu, i bez odlaganja je uputiti u Komitet neovisnih eksperata.

Član 6

Komitet neovisnih eksperata može od odnosne Zemlje potpisnice i organizacije koja je uložila tužbu tražiti da dostave pisanu informaciju i zapažanja o prihvatljivosti žalbe, u roku koji propiše.

Član 7

1 Ukoliko odluči da je žalba prihvatljiva, Komitet neovisnih eksperata će obavijestiti Zemlje potpisnice povelje preko Generalnog sekretara. On će obavijestiti odnosnu Zemlju potpisnicu i organizaciju koja je uložila žalbu da podnese, u rokovima koje propiše, sva relevantna pismena objašnjenja odnosno informacije, a druge Zemlje potpisnice ovog Protokola da dostave sve komentare koje žele dostaviti u istom roku.

2 Ukoliko je žalbu uložila domaća organizacija poslodavaca ili domaći sindikat ili neka druga domaća ili međunarodna nevladina organizacija, Komitet neovisnih eksperata će obavijestiti međunarodne organizacije poslodavaca odnosno sindikata navedenih u stavu 2 članka 27 Povelje, preko Generalnog sekretara, i pozvati ih da dostave zapažanja, u roku koji propiše.

3 Na osnovu objašnjenja, informacija ili zapažanja dostavljenih u skladu sa stavovima 1 i 2 gore, odnosna Zemlja potpisnica i organizacija koja je uložila žalbu mogu dostaviti sve dodatne pisane informacije odnosno zapažanja u roku koji propiše Komitet neovisnih eksperata.

4 Tokom ispitivanja žalbe, Komitet neovisnih eksperata može organizirati saslušanje predstavnika strana.

Član 8

1 Komitet neovisnih eksperata će izraditi izvještaj u kojemu će opisati korake koje je poduzeo na ispitivanju žalbe i dostaviti svoje zaključke o tome da li je dotična Zemlja potpisnica osigurala zadovoljavajuću primjenu odredbe ove Povelje koja se navodi u žalbi.

2 Izvještaj će se dostaviti Ministarskom komitetu. Također će se se dostaviti organizaciji koja je uložila žalbu, kao i Zemljama potpisnicama Povelje, koje neće imati slobodu da ga objave.

Dostavit će se Parlamentarnoj skupštini, i objaviti u isto vrijeme kao i rezolucija spomenuta u članu 9 ili najkasnije četiri mjeseca nakon što je dostavljena Ministarskom komitetu.

Član 9

1 Na osnovu izvještaju Komiteta neovisnih eksperata, Ministarski komitet će usvojiti rezoluciju većinom glasova. Ukoliko Komitet neovisnih eksperata utvrdi da se Povelja ne primjenjuje na zadovoljavajući način, Ministarski komitet će usvojiti, dvotrećinskom većinom prisutnih glasova, preporuku upućenu odnosnoj Zemlji potpisnici. U oba slučaja, pravo na glasanje će se ograničiti na Zemlje potpisnice Povelje.

2 Na zahtjev odnosne Zemlje potpisnice, Ministarski komitet može odlučiti, kada izvješće Komiteta neovisnih eksperata pokrene nova pitanja, dvotrećinskom većinom Zemalja potpisnica Povelje, da konzultira Vladin komitet.

Član 10

Odnosna Zemlja potpisnica će dostaviti informacije o mjerama koje je poduzela da bi provela preporuke Ministarskog vijeća u slijedećem izvješću koji podnese Generalnom sekretaru u skladu sa članom 21 Povelje.

Član 11

Članovi 1 do 10 ovog Protokola također se primjenjuju i na članove Dijela II prvog Dopunskog protokola na Povelju, u odnosu na Države potpisnice tog protokola, u mjeri u kojoj su ti članci prihvaćeni.

Član 12

Države potpisnice ovog Protokola smatraju da prvi stav dodatka na Povelju, a koji se odnosi na Dio III, glasi:

'Podrazumijeva se da Povelja sadrži pravne obaveze međunarodnog karaktera, čija je primjena podložna isključivo nadzoru predviđenom u njenom Dijelu IV, i odredbama ovog Protokola.' "

Dio V

Član E

Nediskriminacija

Uživanje prava iskazanih u ovoj Povelji će se osigurati bez diskriminacije na bilo kojim osnovama kao što je rasa, boja, spol, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, zdravlje, povezanost sa nacionalnom manjinom, rođenja ili drugog statusa.

Član F

Derogacije u vrijeme rata ili izvanrednih okolnosti

1 U vrijeme rata ili drugih vanrednih okolnosti koje prijete životu nacije, svaka Zemlja može preduzeti mjere kojima derogira svoje obaveze iz ove Povelje u mjeri koji striktno iziskuje dana situacija, pod uvjetom da takve mjere nisu u neskladu sa njenim drugim obavezama prema međunarodnom pravu.

2 Svaka zemlja koja je omogućila pravo na derogaciju će, u razumnom vremenskom roku, potpuno obavještavati Generalnog sekretara Vijeća Evrope o svim mjerama koje je poduzela, kao i o razlozima za njih. Isto tako, informat će Generalnog sekretara kada takve mjere prestanu biti djelotvorne, i kada se odredbe ove Povelje koju je prihvatila opet budu u cjelini izvršavane.

Član G

Ograničenja

1 Prava i principi iskazani u Dijelu I, kada se efektivno realiziraju, i njihovo efektivno korištenje kako je predviđeno u Dijelu II, neće biti podložno nikakvim restrikcijama ni ograničenjima koja nisu navedena u tim dijelovima, osim onih propisanih zakonima i koja su potrebna u demokratskom društvu ili u cilju zaštite javnog interesa, nacionalne sigurnosti ili morala.

2 Restrikcije koje ova Povelja dopušta u odnosu na prava i obaveze u njoj iskazane neće se primjenjivati ni za koju drugu svrhu osim one za koju su propisane.

Član H

Odnos između Povelje i domaćeg zakona odnosno međunarodnih sporazuma

Odredbe ove Povelje neće utjecati na odredbe domaćeg zakona, niti na odredbe bilo kakvih bilateralnih ili multilateralnih dogovora, sporazuma ili ugovora koji su već na snazi ili mogu stupiti na snagu, a prema kojima se predviđa povoljniji tretman zaštićenih osoba.

Član I

Implementacija danih obaveza

1 Bez obzira na načine implementacije predviđene u ovim članovima, relevantne odredbe članova 1 do 31 Dijela II ove Povelje će se implementirati putem:

a zakona i propisa;

b sporazuma između organizacija radnika i poslodavaca;

c kombinacije ova dva načina;

d drugih odgovarajućih načina.

2 Ispunjavanje obaveza koje slijede iz odredbi stavova 1, 2, 3, 4, 5 i 7 članka 2, stavova 4, 6 i 7 članka 7, stavova 1, 2, 3 i 5 članka 10 i članova 21 i 22 Dijela II ove Povelje, smatrat će se ostvarenim ukoliko se odredbe primjenjuju u skladu sa stavom 1 ovog članka na veliku većinu odnosnih radnika.

Član J

Amandmani

1 Svi amandmani na Dijelove I i II ove Povelje čija je svrha proširivanje prava garantiranih ovom Poveljom, kao i svi amandmani na Dijelove III i VI koje predloži Zemlja potpisnica ili Vladin komitet, dostavit će se Generalnom sekretaru Vijeća Evrope, a Generalni sekretar će ih proslijediti Zemljama potpisnicama ove Povelje.

2 Sve amandmane predložene u skladu sa odredbama prethodnog stava će ispitivati Vladin komitet, koji će dostaviti usvojeni tekst Ministarskom vijeću na usvajanje, nakon obavljenih konzultacija sa Parlamentarnom skupštinom. Nakon usvajanja od strane Ministarskog komiteta, ovaj će se tekst proslijediti na usvajanje Zemljama potpisnicama.

3 Svi amandmani na Dio I i Dio II ove Povelje će stupiti na snagu, u odnosu na one Zemlje koje ih prihvate, na prvi dan mjeseca koji slijedi nakon isteka perioda od mjesec dana nakon datuma na koji su tri Zemlje potpisnice informisala Generalnog sekretara da su ih usvojili.

U odnosu na bilo koju Zemlju potpisnicu koja ih naknadno prihvati, amandman će stupiti na snagu prvog dana mjeseca koji slijedi nakon isteka perioda od jednog mjeseca nakon datuma na koji je ta Zemlja informisala Generalnog sekretara o svom prihvaćanju.

4 Svi amandmani na Dijelove III i VI ove Povelje će stupiti na snagu prvog dana mjeseca koji uslijedi nakon isteka perioda od mjesec dana nakon datuma na koji su sve Strane informirale Generalnog sekretara da su ih prihvatili.

Dio VI

Član K

Potpisivanje, ratifikacija i stupanje na snagu

1 Ova Povelja će biti otvorena za potpisivanje od strane zemalja članica Vijeća Evrope. Bit će predmetom ratifikacije, prihvaćanja odnosno usvajanja. Instrumenti ratifikacije, prihvaćanja odnosno usvajanja položiti će se kod Generalnog sekretara Vijeća Evrope.

2 Ova Povelja stupa na snagu prvog dana mjeseca nakon isteka perioda od jednog mjeseca od datuma na koji su tri zemlje članice Vijeća Evrope izrazile svoj pristanak da budu obavezane ovom Poveljom u skladu sa prethodnim stavom.

3 U pogledu bilo koje zemlje članice koja naknadno izrazi svoj pristanak da bude obavezana ovom Poveljom, ona će stupiti na snagu prvog dana mjeseca nakon isteka perioda od jednog mjeseca nakon datuma polaganja instrumenata ratifikacije, prihvaćanja odnosno usvajanja.

Član L

Teritorijalna primjena

1 Ova Povelja će se primjenjivati na metropolitan teritorije svake Zemlje potpisnice. Svaka potpisnica može, u vrijeme potpisivanja ili polaganja instrumenata ratifikacije, prihvaćanja ili usvajanja, specificirati, putem deklaracije upućene Generalnom sekretaru Vijeća Evrope, teritorij koji će se smatrati u ove svrhe njenom metropolitan teritorijem.

2 Svaka potpisnica može, u vrijeme potpisivanja ili polaganja svog instrumenta ratifikacije, prihvaćanja odnosno usvajanja, ili u bilo kom kasnijem trenutku, uputiti deklaraciju obavještenjem upućenom Generalnom sekretaru Vijeća Evrope da će se Povelja u cjelini ili u nekom dijelu odnositi na-metropolitanski teritorij odnosno teritorije navedene u rečenoj deklaraciji za čije je međunarodne odnose nadležna, ili za koje preuzima međunarodnu nadležnost. U deklaraciji će specificirati članove odnosno stavove Dijela II Povelje koje prihvaća kao obavezujući u odnosu na teritorije navedene u deklaraciji.

3 Povelja će proširiti svoju primjenu na teritorij odnosno teritorije navedene u gore navedenoj deklaraciji od prvog dana mjeseca nakon isteka perioda od mjesec dana nakon primitka obavijesti o takvoj deklaraciji od strane Generalnog sekretara.

4 Svaka Zemlja potpisnica može nekog kasnijeg datuma, upućivanjem obavijesti Generalnom sekretaru Vijeća Evrope, proglasiti, u donosu na jednu ili više teritorija na koje se odnosi Povelja u skladu sa stavom 2 ovog

člana, prihvaća kao obavezujuće sve članove odnosno numerirane stavove koje još nije prihvatila u odnosu na taj teritorij ili teritorije. Ove obaveze, naknadno preuzete, smatrat će se sastavnim dijelom izvorne deklaracije u odnosu na te teritorije, i stupit će na snagu od prvog dana mjeseca nakon isteka perioda od mjesec dana nakon što Generalni sekretar dobije obavijest u tom smislu.

Član M

Odricanje

1 Svaka zemlja ima pravo odreći se ove Povelje tek po isteku perioda od pet godina od datuma na koji je za tu zemlju Povelja stupila na snagu, ili na kraju nekog slijedećeg razdoblja od dvije godine, a u svakom slučaju nakon slanja obavijesti šest mjeseci unaprijed Generalnom sekretaru Vijeća Evrope, koji će o tome obavijestiti druge Zemlje potpisnice.

2 Svaka strana može, u skladu sa odredbama iskazanim u prethodnom stavu, odreći se bilo kojeg člana ili stava iz Dijela II Povelje koje je prihvatila, pod uvjetom da broj članova odnosno stavova kojima je ta Zemlja potpisnica nikad nije manji od šesnaest u prvom slučaju, odnosno šezdeset tri u drugom, i da ovaj broj članova odnosno paragrafa i dalje sadržava članove koje Zemlja potpisnica izabere između onih koji su posebno navedeni u članu A, stav 1, podstav b.

3 Svaka Zemlja potpisnica se može odreći ove Povelje ili bilo kojeg članka ili stava Dijela II Povelje pod uvjetima specificiranim u stavu 1 ovog članka, u odnosu na bilo koji teritorij na koji se primjenjuje rečena Povelja, putem deklaracije upućene u skladu sa stavom 2 članka L.

Član N

Dodatak

Dodatak na ovu povelju čini njen sastavni dio.

Član O

Notifikacije

Generalni sekretar Vijeća Evrope će obavijestiti zemlje članice Vijeća Evrope i Generalnog Direktora Međunarodnog ureda rada o:

a svakom potpisivanju;

b polaganju svih instrumenata ratifikacije, prihvaćanja odnosno usvajanja;

c datumima stupanja na snagu ove Povelje, u skladu sa članom K;

d svim deklaracijama izvršenim primjenjujući članove A, stavove 2 i 3, D, stavove 1 i 2, F, stav 2, L, stavovi 1, 2, 3 i 4;

e svim amandmanima u skladu sa članom J;

f svim odricanjima u skladu sa članom M;

g svim drugim radnjama, obavijestima ili komunikacijama vezanim za ovu Povelju.

Svjedočeći o tome, dolje potpisani, propisno ovlašteni u tom smislu, potpisali su revidiranu Povelju.

Potpisano u Strasbourgu, 3. dana mjeseca maja 1996. godine, na engleskom i francuskom jeziku, od kojih se oba smatraju jednako autentičnim, u jednom primjerku koji će biti položen u arhivi Vijeća Evrope. Generalni

sekretar Vijeća Evrope će proslijediti ovjerene kopije svakoj zemlji članici Vijeća Evrope, i Generalnom direktoru Međunarodnog ureda rada.

DODATAK NA EVROPSKU SOCIJALNU POVELJU (REVIDIRAN)

Obim Evropske socijalne povelje (revidirane) u odnosu na zaštićene osobe

1 Bez obzira na član 12, stav 4, i član 13, stav 4, osobe na koje se odnose članovi 1 do 17 i 20 do 31 se odnose na strane državljane samo ukoliko su oni državljani drugih Zemalja potpisnica koji zakonito borave ili redovno rade na teritoriju odnosne Zemlje potpisnice, pod uvjetom razumijevanja da će se ovi članovi tumačiti u svjetlu odredbi članova 18 i 19.

Ovakvo tumačenje neće imati utjecaja na pružanje sličnih mogućnosti drugim osobama od strane bilo koje Zemlje potpisnice.

2 Svaka Zemlja potpisnica će odobriti izbjeglicama, u skladu sa odredbama Konvencije o statusu izbjeglica, potpisane u @enevi 28. jula/srpnja 1951. godine i Protokola od 31. januara/siječnja 1967. godine, koji zakonito borave na njenoj teritoriji, najpogodniji mogući tretman, a u svakom slučaju ne lošiji od onog predviđenog obavezama koje je Zemlja potpisnica preuzela u okviru navedene Konvencije odnosno drugih međunarodnih instrumenata koji se primjenjuju na te izbjeglice.

3 Svaka Zemlja potpisnica će odobriti osobama bez državljanstva, u skladu sa Konvencijom o osobama bez državljanstva izrađene u New Yorku 28. septembra/rujna 1954. godine koje zakonito borave na njenom teritoriju tretman koji neće biti lošiji od tretmana koji proistječe iz obaveza koje je prihvatila Zemlja u okviru rečenog instrumenta, odnosno bilo kojih drugih međunarodnih instrumenata koji se odnose na te osobe bez državljanstva.

Dio I, stav 18, i Dio II,

Član 18, stav 1

Podrazumijeva se da se ove odredbe ne bave pitanjem stupanja na teritorij Zemlje potpisnice, i ne prejudiciraju odredbe Evropske konvencije o establišmentu, potpisane u Parizu, 13. decembra/prosinca 1955. godine.

Dio II

Član 1, stav 2

Ova se odredba neće tumačiti tako da zabranjuje ili odobrava bilo kakvu klauzulu sindikalne sigurnosti.

Član 2, stav 6

Zemlje potpisnice mogu predvidjeti da se ova odredba neće primjenjivati:

a na radnike koji imaju ugovor ili radni odnos u ukupnom trajanju manjem od jednog mjeseca i/ili radnim tjednom kraćim od osam sati;

b kada je ugovor odnosno radni odnos privremene i/ili specifične naravi, pod uvjetom, u ovim slučajevima, da je ne-primjenjivanje ove odredbe opravdano objektivnim okolnostima.

Član 3, stav 4

Podrazumijeva se da će u svrhe ove odredbe, funkcije, organizacija i uvjeti rada ovih službi biti određene domaćim zakonima i propisima, kolektivnim ugovorima i drugim sredstvima koji su pogodni u domaćim uvjetima.

Član 4, stav 4

Ova odredba će se razumjeti tako da ne zabranjuje trenutno otpuštanje zbog bilo kojeg ozbiljnog prekršaja.

Član 4, stav 5

Podrazumijeva se da Zemlja potpisnica može preuzeti obaveze predviđene ovim stavom ukoliko velika većina radnika ne mogu biti izloženi odbijanjima od plaće, bilo po zakonu bilo preko kolektivnog ugovora ili odluka arbitraže, sa izuzetkom osoba koje nisu obuhvaćene time.

Član 6, stav 4

Podrazumijeva se da svaka Zemlja potpisnica može, u mjeri u kojoj se to na nju odnosi, regulirati korištenje prava na štrajk zakonom, pod uvjetom da se ne mogu opravdati dalje restrikcije ovog prava u skladu sa članom G.

Član 7, stav 2

Ova odredba ne sprječava Zemlje potpisnice da u svom zakonodavstvu predvide da mladi koji nisu dostigli minimalnu predviđenu starost mogu obavljati rad samo u mjeri u kojoj je to apsolutno neophodno u svrhe njihovog stručnog obrazovanja ako se takav rad odvija u skladu sa uvjetima koje propiše nadležni organ, i uz poduzimanje mjera zaštite zdravlja i sigurnosti tih mladih osoba.

Član 7, stav 8

Podrazumijeva se da Zemlja potpisnica može preuzeti obaveze iz ovog stava ako ispunjava duh obaveze predviđajući svojim zakonom da velika većina osoba mlađih od osamnaest godina neće obavljati rad noću.

Član 8, stav 2

Ova se odredba neće tumačiti na način da predviđa apsolutnu zabranu. Mogu se predvidjeti izuzeci, na primjer, u slijedećim slučajevima:

a ako je zaposlena žena kriva zbog kršenja pravila ponašanja, čime se opravdava raskid radnog odnosa;

b ako odnosno poduzeće prestane djelovati;

c ako je istekao rok predviđen ugovorom o zapošljavanju.

Član 12, stav 4

I riječi "predmet uvjeta iskazanih u tim sporazumima" u uvodu u ovaj stav su shvaćeni tako da impliciraju, između ostalog, da u pogledu beneficija koje su ponuđene bez bilo kakvih doprinosa osiguranja, Zemlja potpisnica može tražiti navršavanje propisanog perioda boravka prije nego što odobri te beneficije državljanima drugih Zemalja potpisnica.

Član 13, stav 4

Vlade koje nisu potpisnice Evropske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći mogu ratifikovati Povelju u odnosu na ovaj stav, pod uvjetom da državljanima drugih Zemalja potpisnica pruže tretman koji je u skladu sa odredbama rečene konvencije.

Član 16

Podrazumijeva se da zaštita predviđena ovom odredbom obuhvaća samohrane roditelje s djecom.

Član 17

Podrazumijeva se da ova odredba obuhvaća sve osobe mlađe od 18 godina, osim kada se po zakonu o punoljetstvu punoljetstvo stječe ranije, bez obzira na druge specifične odredbe predviđene ovom Poveljom, posebno člana 7.

Ovo ne implicira obavezu pružanja obaveznog obrazovanja do gore navedene starosti.

Član 19, stav 6

U svrhu primjene ove odredbe, za termin "Porodica stranog radnika" se smatra da znači najmanje supružnika i nevjenčanu djecu osobe, sve dok se ovi drugi smatraju maloljetnim prema zakonima zemlje domaćina, i koje izdržava radnik-migrant.

Član 20

1 Podrazumijeva se da pitanja socijalne zaštite, kao i druge odredbe koje se odnose na naknadu za nezaposlenost, starosne beneficije i beneficije za preživjelog člana porodice (porodična mirovina) mogu biti isključeni iz obuhvata ovog člana.

2 Odredbe koje se odnose na zaštitu žena, posebno kada se radi o trudnoći, boravku u bolnici i post-natalnom razdoblju, neće se smatrati diskriminacijom u smislu ovog člana.

3 Ovaj član ne sprječava usvajanje specifičnih mjera čiji je cilj uklanjanje de facto neravnopravnosti.

4 Profesionalne aktivnosti koje, po svojoj naravi ili kontekstu u kojemu se izvršavaju, mogu biti povjerene samo osobama određenog spola mogu biti isključene iz obuhvata ovog članka odnosno nekih njegovih odredbi. Ova se odredba neće tumačiti kao da traži od Zemalja potpisnica da ugrade u svoje zakone i propise popis profesija koje, po svojoj naravi ili kontekstu u kojemu se izvršavaju, mogu biti rezervirane za osobe određenog spola.

Članovi 21 i 22

1 U svrhu primjene ovih članova, termin "predstavnici radnika" označava osobe koje su kao takve priznate domaćim zakonima odnosno praksom.

2 Termin "domaće zakonodavstvo i praksa" obuhvaća, već prema situaciji, osim zakona i propisa, kolektivne ugovore, druge sporazume između predstavnika poslodavaca i radnika, običaje kao i relevantno precedentno pravo.

3 U svrhe primjene ovih članova, termin "poduzeće" se odnosi na skup opipljivih i neopipljivih komponenti, bez ili sa pravnom osobnošću, koje su osnovane sa ciljem proizvodnje roba ili pružanja usluga u zamjenu za financijsku korist, i sa ovlasti da određuje vlastitu tržišnu politiku.

4 Podrazumijeva se da vjerske zajednice i njihove institucije mogu biti isključene iz primjene ovih članova, iako se ove institucije mogu smatrati "poduzećima" u smislu stava 3. Institucije koje se bave aktivnostima koje su inspirirane određenim idealima, ili koje se rukovode određenim moralnim konceptima, idealima i konceptima koji su zaštićeni domaćim zakonodavstvom, mogu biti isključene iz primjene ovih članova u mjeri u kojoj je to potrebno da bi se zaštitila orijentacija poduzeća.

5 Podrazumijeva se da kada u nekoj državi prava iskazana u ovim članovima ostvaruju različite institucije poduzeća, smatra se da odnosna Zemlja potpisnica ispunjava obaveze koje slijede iz tih odredbi.

6 Zemlje potpisnice mogu isključiti iz polja primjene ovih članova ona poduzeća koja zapošljavaju manje od određenog broja radnika, a koji broj će se odrediti domaćim zakonodavstvom i praksom.

Član 22

1 Ova odredba ne pogađa niti ovlasti i obaveze Zemalja u pogledu usvajanja zdravstvenih i sigurnosnih propisa na radnom mjestu, niti ovlasti ili odgovornosti tijela nadležnih za praćenje njihove primjene.

2 Termini "socijalne i socio-kulturne usluge i mogućnosti" se podrazumijeva tako da se odnose na socijalne i/ili kulturne aktivnosti za radnike koje pruža isto poduzeće, kao što je socijalna pomoć, sportske terene, prostorije za majke koje doje, biblioteke, ljetne kampove za djecu, itd.

Član 23, stav 1

U svrhe primjene ovog stava, termin "što duže moguće" se odnosi na fizičke, psihičke i intelektualne sposobnosti starih osoba.

Član 24

1 Podrazumijeva se da u svrhe ovog člana, termini "raskid radnog odnosa" i "raskinut" označava raskid radnog odnosa na zahtjev poslodavca.

2 Podrazumijeva se da ovaj član obuhvaća sve radnike, ali i da Zemlja potpisnica može isključiti iz dijela ili cjeline pružene zaštite slijedeće kategorije zaposlenih osoba:

a radnike koji su angažirani po ugovoru o radu za određeni vremenski rok, ili za obavljanje određenog zadatka;

b radnici koji su u probnom razdoblju, ili u periodu kvalificiranja za zaposlenje, pod uvjetom da je ovo utvrđeno unaprijed, i da je razumne dužine trajanja;

c radnike angažirane na povremenoj osnovi i na kraći period.

3 U svrhe ovog člana, slijedeće se, posebno, neće smatrati validnim razlozima za raskid radnog odnosa:

a članstvo u sindikatu ili učešću u sindikalnim aktivnostima nakon radnog vremena, ili, uz pristanak poslodavca, unutar radnog vremena;

b traženja funkcije, djelovanja ili ranijeg djelovanja u svojstvu predstavnika radnika;

c podnošenja žalbe ili učešća u postupku protiv poslodavca u kojoj se navodi kršenje zakona i propisa, ili obraćanje nadležnim administrativnim organima;

d rasa, boja, spol, bračni status, porodične odgovornosti, trudnoća, vjera, političko mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo;

e roditeljsko bolovanje;

f privremeno odsustvo sa posla zbog bolesti ili ozljede.

4 Podrazumijeva se da će kompenzacija ili druge odgovarajuće pogodnosti u slučaju raskida radnog odnosa bez validnog razloga biti određena domaćim zakonima i propisima, kolektivnim ugovorima i drugim sredstvima koji odgovaraju uvjetima u zemlji.

Član 25

1 Podrazumijeva se da nadležni domaći organ može, putem izuzimanja i nakon obavljenih konzultacija sa poslodavcima i radnicima, isključiti određene kategorije radnika iz zaštite predviđene ovom odredbom, iz razloga posebne naravi njihovog radnog odnosa.

2 Podrazumijeva se da definicija termina "nesolventnost" mora biti određena domaćim zakonom i praksom.

3 Potraživanja radnika obuhvaćena ovom odredbom uključuju najmanje:

a potraživanja radnika za plaće koje se odnose na propisano razdoblje, koje neće biti kraće od tri mjeseca u privilegiranom sustavu, odnosno osam tjedana u okviru garantiranog sustava, prije nesolventnosti ili raskida radnog odnosa;

b potraživanja radnika za naknadu za slobodne dane koji rezultiraju iz rada izvršenog tokom godine kada je došlo do nesolventnosti ili raskida radnog odnosa;

c potraživanja radnika za iznose koji se duguju u odnosu na druge vrste plaćenog odsustva koje se odnose na propisani period, koji neće biti manji od tri mjeseca u okviru privilegiranog sustava, odnosno osam tjedana u okviru garantiranog sustava, prije nesolventnosti ili raskida radnog odnosa.

4 Domaći zakoni odnosno propisi mogu ograničiti zaštitu potraživanja radnika na propisani iznos, koji će biti na razini koja je socijalno prihvatljiva.

Član 26

Podrazumijeva se da ovaj član ne iziskuje da Zemlje potpisnice usvajaju zakon.

Podrazumijeva se da stav 2 ne obuhvaća seksualno uznemirivanje.

Član 27

Podrazumijeva se da se ovaj članova odnosi na žene i muškarce radnike sa porodičnim obavezama u odnosu na djecu koju izdržavaju, kao i u odnosu na druge članove njihove uže porodice koji nesumnjivo trebaju njihovu skrb ili potporu, i gdje takve odgovornosti ograničavaju njihove mogućnosti za pripremu, stupanje, učešće ili napredovanje u ekonomskoj aktivnosti. Termin "izdržavana djeca" i "drugi članovi uže porodice koji nesumnjivo trebaju njihovu skrb i potporu" označava osobe koje su kao takve definirane domaćim zakonodavstvom odnosno Zemlje potpisnice.

Članovi 28 i 29

U svrhe primjene ovog članka, termin "predstavnici radnika" označava osobe koje su kao takve priznate u skladu sa domaćim zakonom ili praksom.

Dio III

Podrazumijeva se da Povelja sadrži pravne obaveze međunarodnog karaktera, čija je primjena podložna isključivo nadzoru predviđenom u njenom Dijelu IV.

Član A, stav 1

Podrazumijeva se da numerirani stavovi mogu uključiti članove koji se sastoje samo od jednog stava.

Član B, stav 2

U svrhe stava 2, člana B, odredbe revidirane Povelje korespondiraju sa odredbama Povelje sa istim brojem člana ili stava, sa slijedećim izuzecima:

a Član 3, stav 2, revidirane Povelje odgovara članu 3, stavovi 1 i 3 Povelje;

b Član 3, stav 3, revidirane Povelje odgovara članu 3, stavovi 2 i 3 Povelje;

c Član 10, stav 5, revidirane Povelje odgovara članu 10, stav 4, Povelje;

d Član 17, stav 1, revidirane Povelje odgovara članu 17 Povelje.

Dio V

Član E

Različit tretman zasnovan na objektivnom i razumnom opravdanju neće se smatrati diskriminirajućim.

Član F

Termini "u vrijeme rata ili izvanrednog stanja" podrazumijevaju također i prijetnju ratom.

Član I

Podrazumijeva se da radnici isključeni u skladu sa dodatkom na članke 21 i 22 nisu uzeti u obzir kod računanja broja odnosnih radnika.

Član J

Termin "amandman" se proširuje da obuhvati i dodavanje novih članova na Povelju.

Član 3.

Saglasno Dijelu III član A stav 1. tačka c) Evropske socijalne povelje (revidirane), Bosna i Hercegovina će Vijeću Evrope, prilikom polaganja isprave o ratifikaciji, priložiti slijedeću izjavu:

Bosna i Hercegovina, shodno Dijelu III član A stav 1. tačka c) Evropske socijalne povelje (revidirane), smatra se obaveznom slijedećim odredbama:

1. Član 1. - Pravo na rad - u cijelosti
2. Član 2. - Pravo na pravične uslove rada - u cijelosti
3. Član 4. - Pravo na pravičnu naknadu - stav 3.
4. Član 5. - Pravo na organizovanje - u cijelosti
5. Član 6. - Pravo na kolektivno pregovaranje - u cijelosti
6. Član 7. - Pravo djece i mladih na zaštitu - u cijelosti
7. Član 8. - Pravo zaposlenih žena na porodiljsku zaštitu - u cijelosti
8. Član 9. - Pravo na stručno usmjeravanje - u cijelosti
9. Član 11. - Pravo na zdravstvenu zaštitu - u cijelosti
10. Član 12. - Pravo na socijalnu zaštitu - stav 1. i 2.
11. Član 13. - Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć - stav 1., 2. i 3.
12. Član 14. - Pravo na korištenje službi socijalne zaštite - u cijelosti
13. Član 16. - Pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu - u cijelosti

14. Član 17. - Pravo djece i mladih na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu - u cijelosti

15. Član 20. - Pravo na jednake mogućnosti i jednak tretman u pitanjima zapošljavanja i zanimanja bez diskriminacije na osnovu spola - u cijelosti

16. Član 21. - Pravo na informiranje i konsultiranje - u cijelosti

17. Član 22. - Pravo na učešće u određivanju i unapređenju uslova rada i radnog okruženja - u cijelosti

18. Član 23. - Pravo starih osoba na socijalnu zaštitu - u cijelosti

19. Član 28. - Pravo predstavnika radnika na zaštitu u preduzeću i dodjeljivanje adekvatnih sredstava - u cijelosti

Član 4.

Ova Odluka će biti objavljena u "Službenom glasniku BiH" na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku i stupa na snagu danom objavljivanja.

Broj 01-011-1697-22/08
16. jula 2008. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
dr. **Haris Silajdžić**, s. r.